

Slik vil nynazistene vinne tyske hjerter

Plauen/Tröglitz/Dresden

Helene Skjeggstad og Øyvind Tveter (foto)

Mens nynazistene skjønner profilen, øker antall hatforbrytelser. Dobbelt så mange i EU melder fra om hatkriminalitet nå som for ti år siden.

En dame i grønn hettegenser står på en fortauskant. Hun legger hendene på skuldrene til de to barna som står foran henne. Alle tre ser de med store øyne på det som passerer foran dem.

Så vifter de det de kan med små grønne flagg mot paraden fremfor seg. De henger seg på kampropet og trommene som gjaller i gatene:

«Kriminelle utlendinger? UT!»

«Kriminelle utlendinger? UT!»

«Kriminelle utlendinger? UT! UT! UT!»

Nynazistene marsjerer i den østtyske byen Plauen. Deltagerne kommer fra hele landet.

Registrert hatkriminalitet i Tyskland gikk litt ned med 2,5 prosent i fjor. Men hatkriminalitet mot utlendinger økte med nesten 20 prosent. Det samme gjelder hatkriminalitet mot jøder. I ni av ti av disse tilfellene er gjerningspersonen fra ytre høyre.

Hva er det som skjer i Europas mest folkerike land?

Marsjerer i gatene

- Nå blåser det en sterk vind i Tyskland, og vi håper det blir en skikkelig storm. Da vil enda flere få øynene opp for oss, sier Tony Gentsch.

Han er leder for det nyoppstartede partiet Den tredje vei (Der Dritte Weg, DDW) i Plauen. Vinden han snakker om, er en vind fra ytre høyre som han håper skal tilta i styrke.

Partiet bruker derfor 1. mai-feiringen til å polere bildet av den aggressive og hatefulle nynazisten. På programmet står det både dans, sang og utdeling av blomster til kvinnene - i tillegg til en marsj med fakler og trommer.

- Skremmende

Nye tall fra tyske myndigheter tilsier at halvparten av alle landets høyreekstreme er tilbøyelige til å bruke vold.

Tony Gentsch, som går i front av 700-

FAKTA

Den tredje vei

Det nynazistiske partiet Der Dritte Weg (DDW) ble stiftet i 2013 av tidligere medlemmer av Det nasjonaldemokratiske parti i Tyskland (NPD).

I november 2018 var en delegasjon fra Den nordiske motstandsbevegelsen (DNM) gjester hos DDW i Tyskland.

Partiet mener den politiske fremtiden for Tyskland består av antikapitalismen fra venstresiden og nasjonalismen fra høyresiden i en ny, tredje vei.

Kilde: Wikipedia, DNM og DDW

800 mennesker og roper at kriminelle utlendinger skal sendes ut av landet, har for eksempel en voldsdom på to år bak seg.

Det skaper reaksjoner:

- Nynazistenes markering i Plauen er forstyrrende og skremmende, sier Josef Schuster, leder for Sentralrådet for jøder i Tyskland til nyhetsbyrået Ap.

- De demonstrerer på en måte som minner om det mørkeste kapitlet i tysk historie, konkluderer han.

DDW omtales som nynazistisk av stort sett alle utenom lederne av partiet.

For på spørsmål om partiet har en nasjonalsosialistisk ideologi, svarer Gentsch:

- Vi er et nasjonalistisk parti med et sosialistisk program. Nasjonalsosialisme tilhører liksom nazitiden, ikke sant?

SERIE

Hatet i Europa

Antallet som melder fra om hatkriminalitet i EU, har doblet seg på ti år.

Ekspertene peker på flere årsaker til hat: sosial uro, politisk retorikk, kriser og økt avstand til politikerne.

Aftenposten har reist rundt i Europa for å se nærmere på hatet.

DDW bruker 1. mai-feiringen til å polere bildet av den aggressive og hatefulle nynazisten. Foto: Øyvind Tveter

Han smiler. Gentsch høres og ser ut som han vet at han holder seg «på rett side» ved å ta avstand fra nazisme og vold. Samtidig definerer partiet hans hvem som er tyskere, basert på blodsbånd bakover i generasjoner.

- Hatet finnes der allerede

Han ønsker også at disse tyskere skal få bedre muligheter enn dem som ikke kan dokumentere tyske forfedre. Utlendingene fortrenger den tyske kulturen og hindrer at etniske tyskere får tatt den beste utdannelsen og de beste jobbene, ifølge Gentsch.

- Fører politikken deres til hat mellom ulike grupper?

- Hatet finnes der allerede fordi dagens politikere har sviktet tyskere. Da kommer de til oss, sier han.

Europa i krise

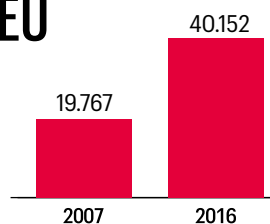
Det er opprør flere steder i Europa. De tradisjonelle partiene sliter på målingene, og populistene vinner terreng. Store kriser som finanskrisen og migrasjonskrisen, har gjort mange usikre på fremtiden.

- Utviklingen kan kort forklares med tre K-er: konvergens, kriser og korrupsjon, forklarer statsviter Anders Ravik Jupskås ved Universitetet i Oslo.

Med konvergens menes her at partiene er blitt likere hverandre.

- Disse utviklingstrekkene bidrar til et misforhold mellom velgernes preferanser

Anmeldelser av hatkriminalitet i EU

Kilde: European Union Agency for Fundamental Rights (FRA)

og de etablerte partienes politikk, skriver Jupskås.

Tiltrekker seg nye grupper

Hva gjør utviklingen med forholdet mennesker imellom?

- De siste tre årene har antallet angrep fra ytre høyre skutt i været i Tyskland.

Slik svarer den anerkjente tyske ekstremismeforskeren Daniel Koehler på spørsmålet.

Han forklarer at økningen skyldes en oppblomstring av klassiske angrep fra høyreekstremer: angrep på politikere, flyktninger og bombeangrep.

- Men det er særlig én ny utvikling som skremmer oss, sier Koehler:

- Vanlige mennesker, som ikke har ➔

Matthias Scholz er kandidat for Alternativ for Tyskland (AfD) i Dresden. Partiet er det første partiet fra ytre høyre i det tyske parlamentet på over 50 år.

Markus Nierth var ordføreren som sa ja til å ta imot 40 flyktninger – og deretter ble presset av ytre høyre til å trekke seg som politiker i landsbyen Tröglitz.

Jeg trodde det var mulig å gå i dialog med nazistene. Det er det ikke.

”

Markus Nierth, prest og eksordfører i Tröglitz

☞ vært involvert i denne typen kriminalitet før, deler nå de ekstremes tankegods.

En studie fra april viser at annenhver tysker nå er skeptisk til asylsøkere. Et klart flertall tar avstand fra høyreekstrem vold, men *meninger* man før fant i marginale miljøer, er nå blitt vanlige.

Tall som EU har samlet inn, viser også en økning i kriminalitet motivert av gruppefiendtlighet: Antallet hatkriminaliteter i Tyskland har doblet seg i perioden 2007-2017, fra 5743 til 11.212.

Lever med trusler

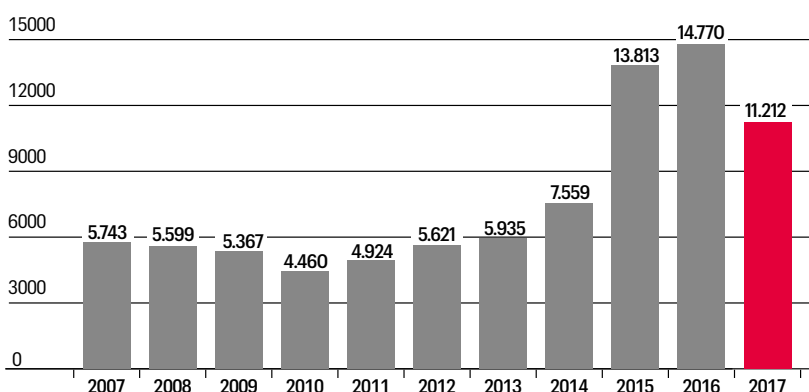
«Trusler på Facebook. Trusler i brev. Avføring levert på døren. Drapstrusler.»

Markus Nierth oppsummerer livet de siste fire årene. Han er utdannet prest, men jobber som sosialarbeider utenfor kirken. For 20 år siden valgte han å flytte tilbake til sine røtter i Øst-Tyskland, nærmere bestemt den lille byen Tröglitz.

- Det var som å komme hjem. Jeg fant en ro, trygghet og tilhørighet som jeg hadde manglet i Vest-Tyskland, sier han

Hatkriminalitet i Tyskland

Antallet hatkriminaliteter i Tyskland har doblet seg i perioden 2007-2017, fra 5743 til 11.212.

Kilde: Sources: Germany, Federal Foreign Office (2014), The German Government's Human Rights Report, Federal Foreign Office, October 2012; Ministry of the Interior (2014), Annual report on the protection of the Constitution, 2013; Ministry of the Interior (2017), Antisemitismus in Deutschland - aktuelle Entwicklungen. Report Politisch Motivierte Kriminalität im Jahr 2016, Bundesweite Fallzahlen, Straf- und Gewaltdaten im Bereich Hasskriminalität 2015 und 2016

i stuen som mest ligner et museum.

- Jeg har virkelig lagt sjelen min i dette stedet. Jeg trodde vi skulle bli her for alltid. Det tror jeg ikke lenger, sier Nierth.

I 2009 ble han spurt om å være ordfører i den lille byen med drøyt 2000 innbyggere. Så i overgangen mellom 2014 og 2015, da migrantkrisen var i sin spede begynnelse, takket Nierth ja til å ta imot 40 flyktninger. Reaksjonene mot ham bar bud om hva som skulle komme.

Nazister startet en kampanje mot ham. Først på Facebook, deretter med demonstrasjoner hver søndag. Den tiende demonstrasjonen var planlagt å stanse utenfor huset til Nierth.

Da fikk pastoren nok:

- Det ble for mye hat mot meg og min familie. Døtrene mine var ikke til å kjenne igjen, de ble så stille. Jeg måtte trekke meg.

På spørsmål om han angret på noe fra den tiden, har han et klart svar:

- Ja. Jeg trodde det var mulig å gå i dialog med nazistene. Det er det ikke.

Flyktningene kom for øvrig aldri til

Nazisme er det ultimate tabu og den ultimate protest i Tyskland. Det blir særlig tydelig øst i landet, som sliter med avfolkning og arbeidsledighet.
Foto: Øyvind Tveter

Tröglitz. Mottaket ble satt fyr på. Det er ikke bare Tyskland som opplever en økning i rapporteringen av hatkriminalitet: Antallet som melder ifra, har doblet seg det siste tiåret i EU.

Hele Europa

I perioden 2007-2016 har antallet anmeldelser tilsammen doblet seg i 19 EU-land, ifølge en rapport fra EUs byrå for grunnleggende rettigheter (FRA).

Rapporten er publisert i juni i fjor og viser en økning fra 19.767 anmeldelser til 40.152. Det er usikkerhet knyttet til disse tallene. EU regner med at slik det er i dag, er det kun 10 prosent av hendelser som faller inn i kategorien hatkriminalitet, som havner i et register. Når oppmerksomheten blir større, lovene mer omfattende og politiet mer bevisst, er det også naturlig at tallene øker.

Tyskland er et av landene med et pålitelig rapporteringssystem, noe som gjør det mulig å se utvikling over tid.

I tillegg til innsamlingen av tall fra offi-

FAKTA

Hva er hatkriminalitet?

Defineres som lovbrudd som har sin bakgrunn i negative holdninger til faktisk eller oppfattet etnisitet, religion, homofil orientering og/eller nedsatt funksjonsevne.

Hatkriminalitet er således ikke avgrenset til bestemte kriminalitetstyper i straffeloven, men gjelder ulike typer lovbrudd, som fysisk vold, trusler, skadeverk, med mer.

Kilde: Politiet.no

sielle myndigheter, gjennomfører EU-byrået jevnlig en omfattende spørreundersøkelse blant medlemslandenes minoritetsbefolkning.

- Situasjonen er rett og slett veldig alvorlig. Flere minoriteter er mer bekymret enn de var før. Og det er lite fremgang siden sist undersøkelse for åtte år siden, sier Katerina Vyzvaldova ved FRA.

Mangler et oppgjør

- Jeg blir veldig glad om du skriver noe om hvorfor dette skjer. Ikke bare min personlige historie, sier pastor Markus Nierth idet Aftenposten skal forlate ham i Tröglitz.

Selv har han brukt nesten all ledig tid på å prøve å forstå hvorfor noen hater mennesker de aldri har møtt. Sammen med ekstremismeforsker Koehler kommer Nierth med følgende forklaringer:

► I Øst-Tyskland ble det ikke tatt noe skikkelig oppgjør med nazismen. Den tyske demokratiske republikk (DDR) var erklært antifascistisk i teorien, og derfor trodde man heller ikke det var nødvendig ➔

FAKTA

Dette viser tallene, og dette viser de ikke

Tallene viser hva de ulike lands offisielle myndigheter har meldt inn i EU.

Ikke alle land har meldt inn tall eller har et system for registrering av hatkriminalitet inn til EU. Disse landene er utelatt.

Tallene er hentet fra Østerrike, Belgia, Kroatia, Kypros, Tsjekkia, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Tyskland, Ungarn, Litauen, Luxemburg, Nederland, Slovakia, Spania, Sverige, Nord-Irland og Skottland.

2017-tallene og fremover er mangelfulle, og derfor stanser optellingen ved 2016.

Landene har ulik måte å registrere hatkriminalitet på. Derfor varierer tallene veldig, og man skal være forsiktig med å sammenligne ulike land.

Tallene for England/Wales går fra 0 registrerte i 2007 til nesten 85.000 anmeldelser i 2016. England/Wales har et system hvor den som anmelder, selv kan klassifisere det som hatkriminalitet. Derfor er dette tallet utelatt.

FAKTA

Hatkriminalitet i Europa

Dette er noen av hovedfunnene i spørreundersøkelsen fra 2017:

► **En av fire** (24 prosent) oppga at de hadde opplevd hatmotivert trakassering i de forutgående 12 månedene før undersøkelsen. 3 prosent oppga at de hadde opplevd et hatmotivert fysisk angrep.

► **Andre** generasjonsinnvandrere oppga å ha opplevd mer hatmotivert trakassering enn førstegenerasjonsinnvandrere (32 prosent mot 21 prosent).

► **De spurte** oppga at gjerningspersonen var fra majoritetsbefolkningen i 71 prosent av tilfellene av hatmotivert trakassering og 64 prosent av tilfellene av vold.

► **90 prosent** av hendelsene med hatmotivert trakassering, og 72 prosent av hendelsene med hatmotivert vold, ble aldri rapportert til offisielle myndigheter.

Den tredje vei-leder Tony Gentsch mener at etniske tyskere bør ha bedre og flere rettigheter enn personer som ikke kan dokumentere å ha bodd i Tyskland i generasjoner.

med et uttalt oppgjør. Av samme grunn har nazisme alltid vært det største tabuet i området - og dermed også ofte den veien opprørske ungdommer ser for å bryte med det bestående og etablerte.

► Denne historiske arven møtte i 2015 en migrantkrise som skapte reell frykt for mange innbyggeres egen situasjon. Øst-Tyskland sliter med avfolkning og arbeidsledighet. Det spredte seg en oppfatning om at asylsøkere ble prioritert med penger og ressurser på bekostning av lokalbefolkningen.

► I tillegg til den historiske arven og de faktiske hendelser undervurderte politikere den frykten som var i befolkningen. På ytre høyre finner mange et miljø som forstår - og tilbyr enkle løsninger.

Nynazisme er fremdeles en ideologi for spesielt interesserte. Men det finnes alternativer på ytre høyre som appellerer til stadig flere tyskere.

De har sitt hovedsete i Dresden, knappe to timer i bil fra Plauen.

Bygger allianser

- Parallelsamfunn. Jeg kunne se at det fantes egne bydeler der det bodde muslimer som ikke snakket tysk og eksisterte på siden av vårt eget samfunn. Og politikerne lot det bare skje! Det kunne jeg ikke tolerere.

Slik oppsummerer Matthias Scholz sin vei inn i politikken. Han er nå kandidat for partiet Alternativ for Tyskland (Alternative für Deutschland, AfD) i Dresden. Partiet er de siste års kommet i tysk politikk, og ved det forrige parlamentsvalget ble AfD tredje største parti.

For første gang på 50 år er nå ytre høyre representert i det tyske parlamentet. På nasjonale målinger ligger de to år etter valget fremdeles på samme nivå, og i Sachsen kan AfD bli det største partiet i del-

FAKTA

Eksempler på hatkriminalitet

I Storbritannia kjørte en mann en varebil inn i en gruppe muslimer. En person ble drept.

I Tsjekkia gikk en gruppe på 20 fotballtilhengere til angrep på en vestafrikansk mann på trikken. Den oppgitte årsaken til angrepet var at mannen hadde mørk hudfarge.

I Hellas gikk en gruppe maskerte tenåringer til angrep på to fremmedarbeidere med jernstenger og kniver mens de ropte rasistiske fornærmelser. Tre tenåringer ble arrestert.

Kilde: FRAs 2018-rapport

MER PÅ NETT

Dokumentar

18 år gamle Alexandra skal demonstrere for homofiles rettigheter. Men på torget venter polske nasjonalister som vil banke henne opp. Fra og med mandag kan du se dokumentarserien *Hatet i Europa* på ap.no/hatet

statsvalget til høsten. Som den første AfD-politikeren noensinne, arrangerte Scholz demonstrasjon sammen med den anti-islamske organisasjonen Pegida i Dresden i 2017.

I dag møter han samme organisasjon på torget. Han hilser, klemmer, smiler og vinker mens folkemengden stimler foran en lastebil med åpent dekk.

Fra lastebilen tordner den omstridte Pegida-grunnleggeren Lutz Bachmann mot terrordemonstrasjonen i Sri Lanka. Han ber også tilhørerne om å være skeptiske til de offisielle forklaringene på brannen i Notre-Dame:

«For hvem ønsker å skade kristendommen? Jo, muslimerne.»

- Jeg forsøker å bygge allianser, hvisker Scholz mens han skiftevis hører på appellene og deler ut håndtrykk og klemmer.

Reaksjonene denne regntunge mandagen tyder på at han lykkes.

- En test

Scholz og Gentsch snakker som trente politikere: rolige, innøvede strofer. Stadig flere hører på.

- Alt tyder på at flyktningkrisen spiller en stor rolle i denne utviklingen. Frykt og panikk er grunnsteinene i den høyreekstre bevegelsen, og det fører igjen ofte til hatkriminalitet og vold, sier Koehler og konkluderer:

- Det er god grunn til å være bekymret for utviklingen. Donald Trump skaper kontroverser og trekker USA tilbake. Brexit lammer Storbritannia, og det politiske ytre høyre får politisk makt i flere land. Vi står midt i en test av våre institusjoner, politikere, EU, domstolene. Av oss alle.

helene.skjeggstad@aftenposten.no
Snapchat: skjeggesnap
oyvind.tveter@aftenposten.no

Hatet finnes der allerede fordi dagens politikere har sviktet tyskere. Da kommer de til oss.

”

Tony Gentsch,
leder for Den tredje vei i Plauen